

Färre i ordinärt boende har fått insatser från socialtjänsten

Socialstyrelsen följer fortlöpande utvecklingen av sjukdomen covid-19 och dess effekter. I detta faktablad redovisas analyser av pandemins påverkan på socialtjänstinsatser från februari till juli månad år 2020. Analyserna avser personer 70 år och äldre i ordinärt boende.

I slutet av december 2019 konstaterades en spridning av ett nytt virus, 2019-nCoV (SARS-CoV-2)¹ i Kina. Världshälsoorganisationen WHO klassade utbrottet av det nya coronaviruset 2019-nCoV som ett internationellt hot mot människors hälsa den 30 januari 2020.^{1,2} I Sverige upptäcktes viruset i slutet av februari 2020.³ Den 11 mars 2020 konstaterades en samhällsspridning i Sverige. I och med den tilltagande smittspridningen uppmanades folk att bland annat hålla fysiskt avstånd och begränsa sina kontakter, stanna hemma vid minsta sjukdomssymtom och undvika att söka vård om det inte var absolut nödvändigt. Tidigt konstaterades att covid-19 är en virussjukdom som särskilt drabbar äldre personer. Med anledning av detta infördes den 1 april 2020 ett nationellt besöksförbud på särskilt boende för äldre, som sedan hävdades från den 1 oktober 2020.

Socialstyrelsen följer fortlöpande utvecklingen av sjukdomen covid-19 och dess effekter för individer och verksamheter. Detta genom exempelvis att regelbundet publicera aktuell statistik som är direkt kopplad till covid-19 och äldre.^{4, 5}

Under vårmånaderna insjuknade och avled många äldre personer. Detta syns tydligt i figur 1. Från vecka 11 ökade antalet avlidna. Ökningen för personer 70 år och äldre gick från 95 personer till 143 personer per 100 000 invånare från vecka 11 till vecka 15. Under månaderna april och maj 2020 avled fler personer jämfört med motsvarande period 2015–2019.

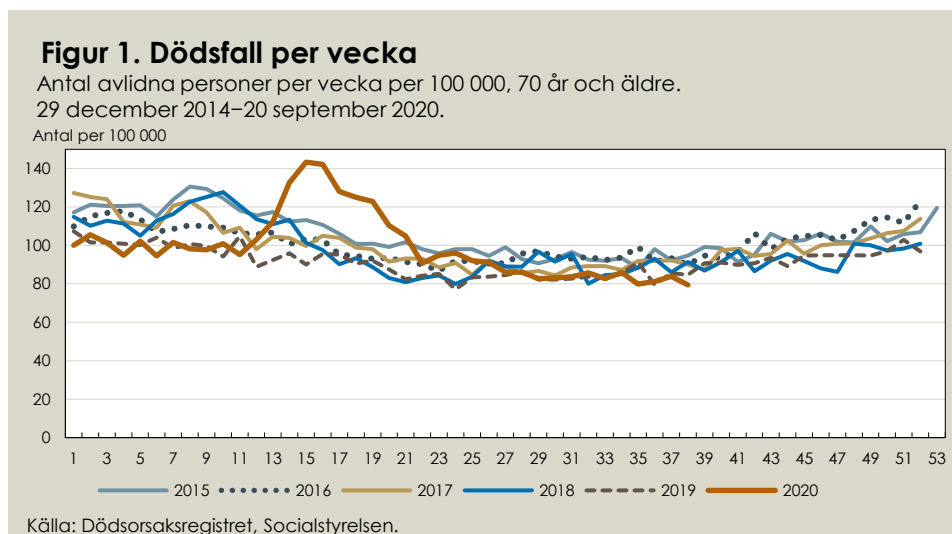
¹ SARS = severe acute respiratory syndrome, CoV = coronavirus.

² Novel coronavirus (2019-nCoV). Situation report 11. World Health Organization (WHO): https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200131-sitrep-11-ncov.pdf?sfvrsn=de7c0f7_4

³ Flera tecken på samhällsspridning av covid-19 i Sverige, Folkhälsomyndigheten: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/flera-tecken-pa-samhallsspridning-av-covid-19-i-sverige/>

⁴ Stor andel patienter har överlevt covid-19-vård på svenska sjukhus. Läkartidningen; 33-34/2020. <https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2020/07/svenska-data-stor-andel-patienter-har-overlevt-covid-var-d-pa-sjukhus/>

⁵ Statistik om covid-19 bland äldre efter boendeform. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/statistik-om-covid-19/statistik-om-covid-19-bland-aldre-efter-boendeform/>

Färre i ordinärt boende har fått hemtjänstinsatser

De allra flesta äldre klarar sig själva eller med hjälp av närstående och har därmed inga socialtjänstinsatser. Med stigande ålder ökar sannolikheten att drabbas av olika sjukdomar som kan påverka livskvaliteten, den fysiska funktionsförmågan och behovet av vård och omsorgsinsatser. Ofta är den första kontakten med äldreomsorgen orsakad av stödbehov i form av trygghetslarm eller hjälp med några vardagliga uppgifter som städning eller matlagning.

Resultaten som redovisas baseras främst på inrapporterade uppgifter från socialtjänsten till Socialstyrelsens nationella register⁶. Myndigheten har även använt sig av offentlig statistik från Folkhälsomyndigheten⁷, samt intern ärendestatistik från Inspektionen för vård och omsorg (ej verkställda beslut inom hemtjänsten). I denna analys definieras hemtjänstinsatser som personlig omvårdnad och service i ordinärt boende (enbart trygghetslarm ingår inte). I analyserna av nystartade⁸ och avslutade hemtjänstinsatser ingick personer som var 70 år och äldre vid årets början (1 januari).

Figur 2 visar andelen personer som för första gången fått en hemtjänstinsats beviljad och verkställd i ordinärt boende under pågående coronapandemi i jämförelse med medelvärdet för motsvarande period under åren 2014 till 2019. En tydlig minskning kan noteras, under ungefär samma period som tecken på allmän smittspridning började bli uppenbara. Minskningen var från 328 personer till 205 personer per 100 000 invånare under månaderna mars till maj 2020. Mellan åren 2014 och 2019, fanns för tidsperioden ingen motsvarande minskning. Från och med juni 2020 har antalet personer med hemtjänst börjat öka igen, men ligger fortfarande på lägre nivå jämfört med medelvärdet för motsvarande period 2014–2019.

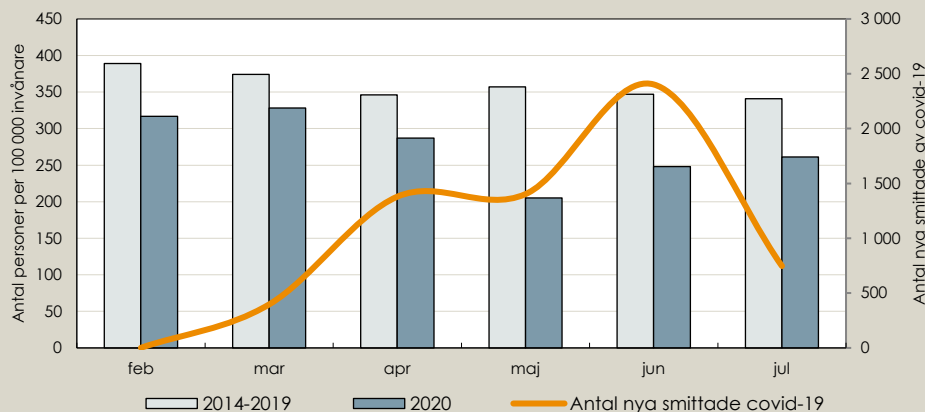
⁶ Socialtjänstregistret, befolkningsregistret och dödsorsaksregistret.

⁷ Folkhälsomyndigheten, smittspridning av coronaviruset: <https://fohm.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/68d4537bf2714e63b646c37f152f1392>

⁸ Personen har aldrig tidigare haft en hemtjänstinsats.

Figur 2. Andel äldre som fick hemtjänst för första gången

Andel av 100 000 personer, 70 år och äldre, som för första gången fick hemtjänst^{1,2} i ordinärt boende under februari–juli 2020 jämfört med medelvärdet 2014–2019.

¹ Hemtjänst i form av enbart trygghetslarm är exkluderat.

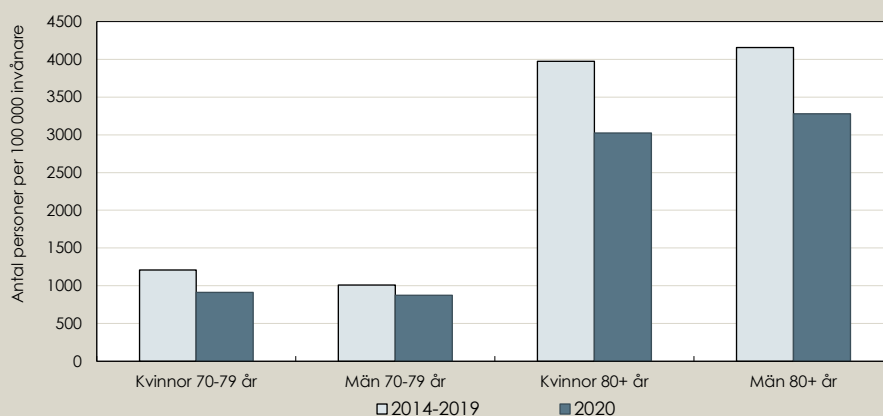
² Hemtjänstinsatsen är beviljad och verkställd.

Källa: Socialstyrelsen, Socialtjänstregistret. Folkhälsomyndigheten.

Andel personer som får hemtjänst för första gången ökar med stigande ålder, och den högsta frekvensen ses hos personer 80 år och äldre, figur 3. Av figuren framgår att i den lägre åldersgruppen är andelen kvinnor något högre än män, medan i den högre åldersgruppen är det tvärt om. Det är tydligt att personer 80 år och äldre i mycket högre utsträckning får hemtjänstinsatser för första gången än personer under 80 år, ett mönster som ser likadant ut för de båda mätperioderna. Figuren visar också att det är just i den äldre åldersgruppen som minskningen var som störst i jämförelse med medelvärdet 2014–2019. Detta syntes för både män och kvinnor, som minskade 21 respektive 24 procentenheter.

Figur 3. Andel äldre per kön och åldersgrupp som fick hemtjänst för första gången

Antal personer 70 år och äldre per 100 000 invånare som för första gången fick hemtjänst^{1,2} i ordinärt boende under februari–juli 2020 jämfört med medelvärdet 2014–2019. Uppdelat på ålder och kön.

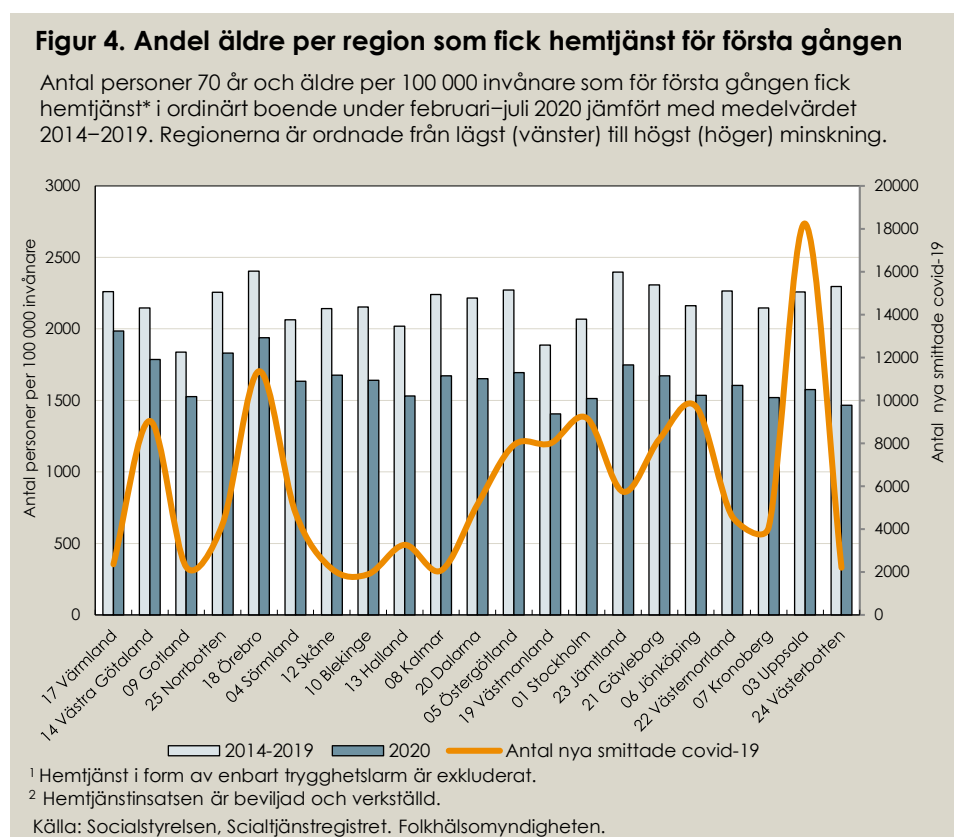

¹ Hemtjänst i form av enbart trygghetslarm är exkluderat.

² Hemtjänstinsatsen är beviljad och verkställd.

Källa: Socialstyrelsen, Socialtjänstregistret. Folkhälsomyndigheten.

Även om smittspridningen har sett olika ut i olika delar av landet så syns i samtliga regioner en minskning av äldre som fått en hemtjänstinsats för första gången, figur 4. Minskningen skiljer sig dock åt mellan regionerna och inget tydligt samband kan kopplas till smittspridningen i regionerna, detta är tydligast i Region Västerbotten. Region Uppsala uppvisade den tydligaste relationen mellan utbrottet av coronaviruset och andelen personer med en hemtjänstinsats för första gången. Minskningen var 30 procentenheter år 2020 jämfört med medelvärdet för år 2014–2019. Den lägsta minskningen sågs i region Värmland, där den var 12 procent jämfört med medelvärdet.

Socialstyrelsen har i den här analysen inte kunnat undersöka närmare vad som är orsaken till att färre personer har fått hemtjänstinsatser för första gången i ordinärt boende. Det är rimligt att anta att rädsla för att bli smittad kan vara en betydande faktor som gör att en person drar sig för att söka nya socialtjänstinsatser.

En annan delförklaring kan vara det som statistik från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) visar. En stor ökning av personer som beviljats insatser från socialtjänsten och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), men som inte har fått ta del av insatserna inom tre månader. Förra året handlade det om cirka 9 900 ärenden från 1 januari till 31 augusti.⁹ Under samma period i år handlar det i stället om ungefär 18 200 ärenden, varav knappt 800 ärenden (4 procent) om hemtjänstinsatser. Drygt 8 900 ärenden är direkt relaterade till coronapandemin. Kommunerna har en skyldighet att, enligt Socialtjänstlagen

⁹ IVO:s interna ärendestatistik. Datafilen uttagen 2020-09-03.

omedelbart verkställa gynnande biståndsbeslut. En lång väntan på viktiga hemtjänstinsatser kan få negativa konsekvenser för den äldres hälsa, och kan påverka de närstående negativt.

Socialstyrelsen har inte heller kunnat undersöka om, och hur, de äldre som undvikit att söka en insats eller fått vänta på beslut har fått sina behov tillgodosedda på annat sätt.

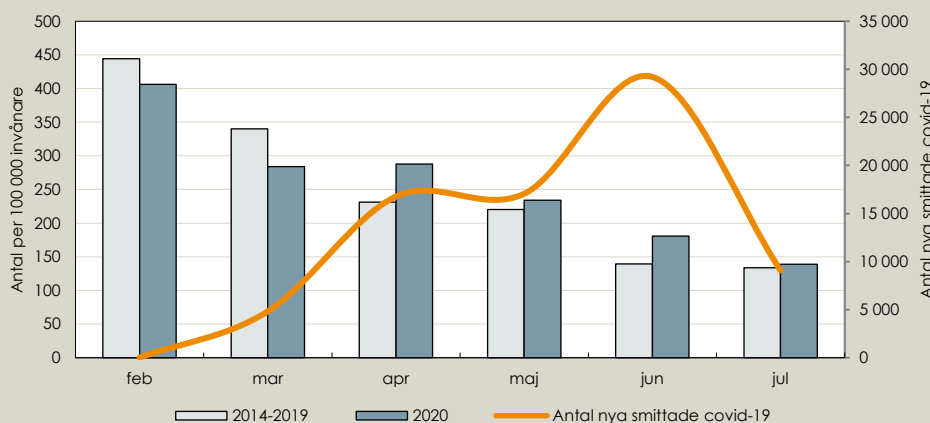
Avslutade hemtjänstinsatser i ordinärt boende

Socialstyrelsen har även studerat antalet personer 70 år och äldre som hade hemtjänstinsatser i januari, innan den allmänna smittspridningen, men valt att avsluta dem under de följande månaderna¹⁰. Under uppföljningsperioden, februari till juli 2020, fanns inte någon tydlig förändring i avslutade hemtjänstinsatser, jämfört med motsvarande period 2014–2019,¹¹ figur 5. Uppdelning på kön eller region förändrade inte heller detta, även om regionerna sinsemellan uppvisade olika förändringar.

En närmare analys av månaderna var för sig visade dock att i april ökade andelen avslutade hemtjänstinsatser med 25 procentenheter (referens 2014–2019). Det var också vid den här tidpunkten som tecken på allmän smittspridning började bli uppenbara. Ökningen i avslutade hemtjänstinsatser visade sig vara temporär och redan under juli hade antalet återgått till nästan normala nivåer.

Figur 5. Andel äldre som hade avslutad hemtjänst

Andel personer i ordinärt boende, 70 år och äldre i januari, som avslutade hemtjänsten under februari–juli. Jämförelse av 2020 med medelvärdet 2014–2019. Andelen är uttryckt som antal per 100 000 invånare.

* Hemtjänst i form av enbart trygghetslarm är exkluderat.

Källa: Socialstyrelsen, Socialtjänstregistret, Folkhälsomyndigheten

Eftersom coronapandemin är pågående fortsätter Socialstyrelsen följa, analysera och redovisa utvecklingen inom socialtjänsten.

¹⁰ Personer som har avlidit under februari–juli 2020 ingår inte i analysen.

¹¹ Medelvärdet av antalet personer 70 år och äldre med hemtjänstinsatser per 100 000 invånare februari–juli 2014–2019.

Versionshistorik

Version	Ändring avser	Datum
1.0	Nytt dokument	2020-10-14